SOCIÁLNA INKLÚZIA V OPERAČNÝCH PROGRAMOCH ZAMESTNANOSŤ A SOCIÁLNA INKLÚZIA A VZDELÁVANIE

Eva Rajčáková, Angelika Švecová

Abstract

In recent years, the issue of social exclusion is frequently discussed topics. The aim of this paper is to point out possible solutions to the problems of marginal groups, which are potentially threatened by social exclusion through the financial support of Operational Programmes Employment and Social Inclusion and Education in the programming period 2007 – 2013 in Slovakia.

Keywords: marginal groups of population, social inclusion, operational programmes employment and social inclusion and education

Úvod

V posledných rokoch sa stále naliehavejším a celospoločensky nebezpečným a sledovaným stáva proces sociálnej exklúzie. V spoločnosti narastá podiel obyvateľov, ktorí sa z dôvodu nepriaznivého ekonomického postavenia dostávajú do stavu potenciálneho ohrozenia sociálnou exklúziou. Európska podporná politika reaguje na vzniknutú situáciu a v súčasnom programovom období 2007 – 2013 vymedzila finančné nástroje na zmiernenie a riešenie vzniknutej situácie. Nie je tomu inak ani na Slovensku, kde v rámci operačných programov – Zamestnanosť a sociálna inklúzia a Vzdelávanie sú prioritné osi a opatrenia, určené na sociálnu inklúziu. Cieľom príspevku je vyhodnotiť intenzitu čerpania finančných nástrojov na podporu sociálnej inklúzie z uvedených operačných programov od roku 2007 po súčasnosť a to z globálneho (na úrovni prioritných osí a opatrení) ako aj priestorového aspektu na úrovni krajov SR.

Stručné vysvetlenie pojmov sociálna exklúzia, inklúzia a marginálne skupiny obyvateľstva

Vo všeobecnosti pojem sociálna exklúzia (sociálne vylúčenie) predstavuje proces, ktorý zabezpečuje, aby tí, ktorí sú v riziku chudoby a sociálnej exklúzie získali príležitosti a nevyhnutné zdroje na to, aby mohli participovať na ekonomickom, sociálnom a kultúrnom živote a dosiahli štandardnú, v spoločnosti považovanú obvyklú životnú úroveň. Sociálna exklúzia sa považuje za dôsledok sociálnych a ekonomických zmien v spoločnosti a vyjadruje postavenie jednotlivcov a skupín, ktoré sú sociálne a priestorovo segregované od „hlavného prúdu“ spoločnosti. Sociálna exklúzia sa spája s pojmom chudoba, pričom chudoba

je stavom a sociálna exklúzia procesom, ktorý je výsledkom (extrémnej) chudoby (Džambazovič a i. 2005), aj keď podľa niektorých autorov (Sirovátka a i. 2008) nie všetci chudobní musia byť sociálne vylúčení a ani nie všetci sociálne vylúčení musia byť chudobní.

Sociálna exklúzia je proces, prostredníctvom ktorého sú niektorí jedinci vytlačaní na okraj spoločnosti a je im zabránené plne na nej participovať v dôsledku svojho ekonomického postavenia, nedostatočného vzdelania, rasy, pohlavia, veku, alebo nedostatku základných kompetencií. Termín vyjadruje komplexne podmienenú nedostatočnú účasť jednotlivca, skupiny alebo miestneho spoločenstva na živote spoločnosti, resp. nedostatočný prístup k spoločenským inštitúciám zabezpečujúcim vzdelávanie, zdravie, ochranu a základný blahobyt (Matoušek 2003, In Kozubík 2011, Ivančíková a i. 2010).

Sociálna exklúzia je považovaná za spoločensky neprijateľný jav a budovanie inkluzívnejšej EÚ sa považuje za podstatnú súčasť dosahovania strategických cieľov ako sú udržateľný ekonomický rast, zvýšenie zamestnanosti a zlepšenie sociálnej súdržnosti. V dokumentoch EÚ sa sociálna exklúzia chápe ako „všeobecné, pomerne trvalé, znevýhodnenie z hľadiska príjmov, zamestnania, vzdelania, prístupu k sociálnym inštitúciám, ktoré zabezpečujú rôzne životné šance (Room 1987 In Džambazovič, Gerbery 2005, Frazer a i. 2010).

Cieľom podpornej sociálnej politiky EÚ je zabezpečiť proces začleňovania exkludovaných komunít do spoločnosti ich aktívnym zapájaním sa do ekonomického, sociálneho, politického a kultúrneho života. Budovanie inkluzívnejšej EÚ je podstatnou súčasťou dosahovania strategických cieľov ako sú udržateľný ekonomický rast, zvýšenie zamestnanosti a zachovanie sociálnej súdržnosti

Na Slovensku ľudské zdroje a marginálne skupiny obyvateľstva boli podporované už v predchádzajúcom programovom období, v rámci operačného programu Ľudské zdroje (Kramáreková 2010). V programovom období 2007 – 2013 je sociálna inklúzia podporovaná z operačných programov - Zamestnanosť a sociálna inklúzia (ďalej „OP ZaSI“) a Vzdelávanie (ďalej „OP V“) a v zmysle horizontálnych priorít aj z ostatných operačných programov.

Prioritné osi a opatrenia Operačných programov Zamestnanosť a sociálna inklúzia a Vzdelávanie

Na riešenie sociálnej inklúzie sú v OP ZaSI určené prioritné osi 2 a 3 (tab. 1). Oprávneným územím prioritnej osi 2 Podpora sociálnej inklúzie sú všetky regióny NUTS 2 s výnimkou BSK a prioritnej osi 3 Podpora zamestnanosti, sociálnej inklúzie a budovanie kapacít v Bratislavskom samosprávnom kraji len BSK. Zdrojom financovania je Európsky sociálny fond (ďalej „ESF“),

sprostredkovateľským orgánom pod riadiacim orgánom riadiacim orgánom (ďalej „SORO“) je Fond sociálneho rozvoja (ďalej „FSR“).

Tab. 1 : Prioritné osi a opatrenia OP ZaSI, zamerané na riešenie sociálnej exklúzie

Table 1 : Priority axis and measures of the Operational Programme Employment and Social Inclusion, objective of social inclusion

Prioritná os	Opatrenie	Zameranie
2. Podpora sociálnej inklúzie	<p>2.1 Podpora sociálnej inklúzie osôb ohrozených sociálnym vylúčením alebo sociálne vylúčených prostredníctvom rozvoja služieb starostlivosti s osobitným zreteľom na marginalizované rómske komunity</p> <p>2.2 Podpora vytvárania rovnosti príležitostí v prístupe na trh práce a podpora integrácie znevýhodnených skupín na trh práce s osobitným zreteľom na marginalizované rómske komunity</p> <p>2.3 Podpora zosúladenia rodinného a pracovného života</p>	Podpora ľudských zdrojov, ktoré sú ohrozené vylúčením, nachádzajú sa mimo trhu práce ako aj na podniky a subjekty, ktoré vytvárajú pracovné miesta týmto osobám, ďalej ľudské zdroje vykonávajúce aktivity a opatrenia pre cieľové skupiny.
3. Podpora zamestnanosti, sociálnej inklúzie a budovanie kapacít v BSK	3.2 Podpora sociálnej inklúzie, rodovej rovnosti a zosúladenie pracovného a rodinného života v BSK	Tvorba nových pracovných miest s osobitným zreteľom na vzdelanostnú spoločnosť, na podporu sociálnej inklúzie a zosúladenie pracovného a rodinného života, budovanie kapacít a technická pomoc.

Zdroj : http://www.esf.gov.sk/documents/2012/Operacny-program-Zamestnanost-a-Socialna-Inkluzia_verzia-2.pdf, [cit. 2.10.2012] , upravené

Na podporu sociálnej inklúzie je z pohľadu vzdelávania určená 3. Prioritná os, Potreba vzdelávania osôb s osobitným vzdelávacími potrebami a opatrení 3.1 a 3.2 (tab. 2). Oprávneným územím prioritnej osi je celé územie SR s výnimkou BSK a implementáciu OP V zabezpečuje SORO Agentúra MŠ SR pre štrukturálne fondy EÚ (ďalej „ASFEU“).

Tab. 2 : Prioritné osi a opatrenia Operačného programu Vzdelávanie, zamerané na sociálnu inklúziu

Table 2 : Priority axis and measures of the Operational Programme Education, objective of social inclusion

Prioritné osi	Opatrenia	Zameranie
3. Potreba vzdelávania osôb s osobitnými vzdelávacími potrebami	3.1 Zvyšovanie vzdelanostnej úrovne príslušníkov marginalizovaných komúnit 3.2 Zvyšovanie vzdelanostnej úrovne osôb s osobitnými vzdelávacími potrebami	Zvyšovanie vzdelanostnej úrovne osôb s osobitnými vzdelávacími potrebami so zreteľom na MRK a osoby s osobitnými vzdelávacími potrebami prostredníctvom uľahčenia ich prístupu k formálnemu vzdelávaniu a prostredníctvom ich ďalšieho vzdelávania.

Zdroj: <http://www.minedu.sk/index.php?lang=sk&rootId=957>, [cit. 3.10.2012], upravené

Čerpanie podpory na sociálnu exklúziu z OP ZaSI a OP V

V priebehu rokov 2007 – 2012 bolo z OP ZSI vyhlásených spolu 18 výziev na poskytnutie nenávratného finančného príspevku. Vzhľadom na to, že jedna výzva (OP ZaSI - FSR - 2011/2.1/03) bola zrušená a zoznam schválených projektov pre výzvu OP ZaSI - FSR - 2011/2.1/02 nie je v súčasnosti zverejnený, do hodnotenia sme v príspevku zohľadnili 16 výziev z OP ZaSI a 4 výzvy z OP V (tab. 3).

V rámci OP ZaSI najvyšší počet výziev bol vyhlásený na opatrenie 2.1 Podpora sociálnej inklúzie osôb ohrozených sociálnym vylúčením alebo sociálne vylúčených so zreteľom na marginalizované rómske komunity (ďalej „MRK“). Na opatrenie bolo podaných 948 žiadostí o nenávratný finančný príspevok (ďalej „ZoNFP“), z ktorých po vyhodnotení formálnej a odbornej stránky bolo schválených 514 projektov s celkovou výškou prostriedkov 29,407 mil. EUR (tab. 3). Projekty boli zamerané na terénnu sociálnu prácu s MRK najmä v Prešovskom (42,9% schválených žiadostí), Košickom (18,9%) a Banskobystrickom (22,1%; tab. 3) kraji. Žiadateľmi schválených projektov boli prevažne obce a neziskové organizácie. Aj napriek nižšiemu počtu výziev (3) v opatrení 2.2, zameranom na podporu vstupu marginalizovaných a znevýhodnených skupín na trh práce, z 335 podaných žiadostí bolo úspešných 112, s najvyšším podielom v Prešovskom (41,1% schválených žiadostí), Košickom (17,9%) a Nitrianskom (15,3%) kraji. Na opatrenie 2.3 boli vyhlásené 2 výzvy.

O NFP sa uchádzalo 131 projektov, avšak z dôvodu odborných nedostatkov, bolo schválených projektov len 16 (12,3%) z nich.

Pre subjekty Bratislavského kraja sú určené opatrenia 3.1 a 3.2. Sú zamerané na tvorbu nových pracovných miest, na podporu sociálnej inklúzie a zosúladienie pracovného a rodinného života. Pre uvedené opatrenia bolo spolu schválených 46 projektov vo výške 16,51 mil. EUR (tab. 3).

Z OP V boli v rámci opatrení 3.1 a 3.2, ktoré podporujú projekty s cieľom zvyšovania vzdelanostnej úrovne osôb s osobitými vzdelávacími potrebami so zreteľom na MRK, vyhlásené spolu 4 výzvy (z toho 3 na opatrenie 3.1 a 1 na opatrenie 3.2). V rámci opatrenia 3.1 bolo predložených 242 a schválených 80 ŽoNFP s výškou 13,85 mil. EUR, z ktorých viac ako 90% je lokalizovaných do Košického, Prešovského kraja a Banskobystrického kraja. Pre opatrenie 3.2 OP V bolo schválených 18 projektov s celkovou alokáciou 3,33 mil. EUR (tab. 4). Nie všetky projekty, ktoré úspešne prešli posúdením formálnej aj odbornej stránky sa stávajú aj zazmluvnenými. V niektorých prípadoch, úspešní žiadatelia z rôznych dôvodov nepristúpia k podpisu Zmluvy o NFP a projekt sa neimplementuje, čo sa prejavuje rôznym počtom a výškou podpory schválených a zazmluvnených projektov (tab. 3, 4). Aj keď je implementačný proces rok pred ukončením programového obdobia, reálne čerpanie je pomerne nízke a podľa sledovaných opatrení OP ZaSI a OP V diferencované. Najvyššia miera čerpania podľa podielu realizovaných a zazmluvnených prostriedkov je v opatreniach 2.1 (55%), 3.1 a 3.2 (55,4%) OP ZaSI, kým čerpanie na ostatných opatreniach je výrazne nižšie (tab. 3).

Čerpanie prostriedkov z OP V, opatrení 3.1 (29,2%) a 3.2 (37,2%) poukazuje na veľmi nízke čerpanie na úrovni SR aj krajov. Je potrebné však upozorniť, že z platného metodického hľadiska sa uvádza čerpanie už ukončených, komplexne (odborná a finančná stránka) vyhodnotených a finančne „vyrovnaných“ projektov.

Tab. 3 : Počet a finančná podpora projektov podľa prioritných osí a opatrení Operačného programu Zamestnanosť a sociálna inklúzia (k 30.6.2012)

Table 3 : Number and financial support for projects by priority axis and measures of the Operational Programme Employment and Social Inclusion to 30/06/2012)

Operačný program Zamestnanosť a sociálna inklúzia							
Kraj	Predložené projekty	Schválené projekty		Zazmluvnené projekty		Realizované výdavky	Podiel zdrojov realizovaných zo zazmluvnených projektov
	počet	počet	EUR	počet	EUR	EUR	%
Opatrenie 2.1							
BA	0	0	0	0	0	0	0
TT	36	16	1 347 551,99	16	1 338 129,10	772 539,22	57,73
TN	18	6	425 316,77	6	423 953,82	195 096,00	46,02
NI	92	41	2 306 402,79	41	2 289 218,77	1 074 800,17	46,95
ZA	28	12	613 514,17	12	611 971,87	447 311,20	73,09
BB	218	119	6 510 799,98	119	6 404 100,59	3 668 704,52	57,29
PO	370	237	12 637 313,49	237	12 611 196,62	6 941 255,47	55,04
KE	186	83	5 566 222,47	83	5 556 765,81	3 000 035,01	53,99
Spolu	948	514	29 407 121,66	514	29 235 336,58	16 099 741,59	55,07
Opatrenie 2.2							
BA	0	0	0	0	0	0	0
TT	19	4	923561,02	4	923561,02	195004,68	21,11
TN	16	10	2 396 751,46	10	2 373 309,46	644 450,83	27,15
NI	37	17	3 713 682,10	16	3 382 569,33	1 108 275,93	32,76
ZA	13	2	297 249,36	2	291 335,66	88 873,15	30,51
BB	61	13	2 632 176,57	14	2 857 074,07	751 134,56	26,29
PO	135	46	9 550 915,99	45	9 413 492,13	3 899 772,44	41,43
KE	54	20	4 820 317,25	20	4 799 541,17	1 796 633,52	37,43
Spolu	335	112	24 334 654	111	24040 882,84	8 484 145,11	35,29
Opatrenie 2.3							
BA	0	0	0	0	0	0	0
TT	13	1	94 947,75	1	19,00	94648,32	99,68
TN	6	0	0,00	0	0,00	0,00	0,00
NI	20	3	230 966,85	3	230 966,85	115711,21	50,10
ZA	17	1	67 515,20	0	0,00	0,00	0,00
BB	38	9	734 006,25	6	518 642,23	402701,78	77,65
PO	16	1	74 296,80	0	0,00	0,00	0,00
KE	21	1	75 796,00	0	0,00	0,00	0,00
Spolu	131	16	1 277 528,85	10	749 628,08	613061,31	28,43
Opatrenia 3.1 a 3.2							
3.1 BA	95	33	9 215 042,94	33	9 098 381,85	5 911 163,37	64,97
3.2 BA	36	13	7 297 874,95	13	6 981 311,65	2 997 129,30	42,93
Spolu	131	46	16 512 917,89	46	16 079 693,50	8 908 292,67	55,40

Zdroj: Stav implementácie regionálnych projektov ŠF, 2012, vlastné výpočty.

Tab. 4 : Počet a finančná podpora projektov podľa prioritných osí a opatrení Operačného programu Vzdelávanie (k 30.6.2012)

Table 4 : Number and financial support for projects by priority axis and measures of the Operational Programme Education (to 30/06/2012)

Operačný program Vzdelávanie							
Kraj	Predlo- žené projekty	Schválené projekty		Zazmluvnené projekty		Realizované výdavky	Podiel zdrojov realizo- vaných zo zazmluv- nených výdavkov
	počet	počet	EUR	počet	EUR	EUR	%
Opatrenie 3.1							
BA	0	0	0	0	0	0	0
TT	7	1	125 256,94	1	125 256,94	31 253,25	24,95
TN	1	0	0,00	0	0,00	0,00	0,00
NI	12	1	105 264,68	1	98 999,36	64 002,04	64,65
ZA	5	0	0,00	0	0,00	0,00	0,00
BB	67	24	4 067 271,75	24	4 060 439,90	945 347,23	23,28
PO	82	27	4 944 443,02	27	4 921 234,21	1 503 642,31	30,55
KE	68	27	4 613 991,37	27	4 583 341,59	1 482 252,23	32,34
Spolu	242	80	13 856 227,76	80	13 789 272,00	4 026 497,06	29,20
Opatrenie 3.2							
BA	0	0	0	0	0	0	0
TT	2	2	313 435,23	2	313 435,23	36 890,82	11,77
TN	3	1	277 722,00	1	263 835,90	112 212,54	42,53
NI	6	3	497 448,58	3	486 454,24	200 312,23	41,18
ZA	4	4	639 248,53	4	637 411,23	346 677,84	54,39
BB	6	0	0	0	0	0	0,00
PO	4	2	396 324,74	3	532 043,48	138 420,5	26,02
KE	6	6	1 203 592,49	6	1 203 438,49	444 253,52	36,92
Spolu	31	18	3 327 771,57	19	3 436 618,57	1 278 767,45	37,21

Zdroj: Stav implementácie regionálnych projektov ŠF, 2012, vlastné výpočty.

Záver

Doposiaľ je čerpanie finančnej podpory z OP ZaSI a OP V pomerne nízke, čo môže byť dôsledkom viacerých skutočností. Aj keď počiatok programového obdobia bol rok 2007, sprostredkovateľské orgány reálne začali prvé výzvy na poskytnutie NFP vyhlasovať až v posledných mesiacoch roka 2007 a počiatočné problémy spojené s vyhodnotením výziev a zazmluvnením úspešných projektov trvali pomerne dlhé obdobie. Počas implementačného obdobia OP ZaSI najvyšší záujem je o riešenie projektov v rámci opatrenia 2.1 (948 podaných a 524 schválených žiadostí, s objemom schválených 29,41 mil. EUR a zazmluvnených 29,24 mil. EUR; tab. 3). Väčšina prostriedkov smerovala na riešenie problému

MRK prostredníctvom sociálnej terénnej práce (Opatrenie 2.1) a podporu vstupu znevýhodnených skupín na pracovný trh (Opatrenie 2.2). Aj keď miera spolufinancovania je pre samosprávu obcí na úrovni 5%, viaceré obce, žiadatelia o NFP mali problémy so zabezpečením spolufinancovania z rozpočtu obce. Viaceré projekty využili partnerskú spoluprácu. V rámci OP V boli schválené nenávratné finančné prostriedky pre 98 projektov (17,18 mil. EUR), ktoré boli zamerané najmä na vzdelávanie MRK. Problémom zostáva nízke čerpanie prostriedkov a to z viacerých príčin (náročná a zdĺhavá administrácia projektov zo strany príslušných SORO, absencia finančných prostriedkov na strane prijímateľov na pokračovanie projektov a i.). Revízia OP, ktorá sa uskutočnila v súlade s nariadením EK, môže viesť k presunu finančných zdrojov na prioritné osi a opatrenia OP s najvyšším záujmom žiadateľov a intenzitou využívania. Čas preverí, či projektové snahy, pokryté značnou finančnou podporou napomohli riešiť spoločensky závažný problém marginalizácie a sociálnej inklúzie najmä v regiónoch s nadpriemernou koncentráciou týchto javov.

Príspevok vznikol v rámci riešenia projektu VEGA 1/1143/12 Regióny: vývoj, transformácia a regionálna diferenciácia.

Literatúra

Džambazovič, R., Gerbery, D. 2005. Od chudoby k sociálnemu vylúčeniu. Sociológia. Sociologický ústav SAV, Bratislava, roč. 37, 2, 143-176. SK ISSN 0049 - 1225.

Frazer, H., Marlier, E., Nicaise, I. 2010. A Social Inclusion Roadmap for Europe 2020. Antwerp: Garant, ISBN 978-90-441-2267-9.

Gerbery, D. 2005. Politika sociálnej inklúzie v EÚ. In Gerbery, D., Porubánová, S., Repková, K. 2005. Konceptia sociálnej inklúzie – vybrané otázky. Rodina a práca, 2, 2005. Stredisko pre štúdium a výskum práce a rodiny, Bratislava. Dostupné na : <http://www.sspr.gov.sk/IVPR/images/IVPR/bulletin/Bulletin-02-2005.pdf>, [cit. 23.9.2012]

Ivančíková, L., Vlačuha, R. 2010. Stratégia EU 2020 a ohrozenie chudobou v regiónoch Slovenska. In Pauhofová, I., Hudec, O., Želinský T. 2010. Sociálny kapitál, ľudský kapitál a chudoba v regiónoch Slovenska. Ekonomická fakulta, TU Košice 2010, 31-36. ISBN 978-80-553-0573-8.

Kozubík, M. 2011. Sociálne vylúčené spoločenstvá v kontexte kultúrnych teórií. Nitra : Fakulta sociálnych vied a zdravotníctva UKF v Nitre. ISBN 978-80-8094-975-0.

Kramáreková, H. 2010. Priestorové aspekty čerpania štrukturálnych fondov v Nitrianskom samosprávnom kraji v rokoch 2004-2006. Bratislava : SAV, Geografickú ústav. Geografický časopis. Volume 62, 4, 347-373. ISSN 1335-1257.

Operačný program Zamestnanosť a sociálna inklúzia. Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR. Bratislava, verzia 2, 2011, 204. Dostupné na: http://www.esf.gov.sk/documents/2012/Operacny-program-Zamestnanost-a-Socialna-Inkluzia_verzia-2.pdf, [cit. 2.10.2012]

Operačný program Vzdelávanie. Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky. Bratislava, revidovaná verzia, 2012, 173. Dostupné na : <http://www.minedu.sk/index.php?lang=sk&rootId=957>, [cit. 3.10.2012]

Sirovátka, T. – Mareš, P. 2008. Sociální vyloučení (exkluze) – a sociální začleňování (inkluzie) – koncepty, diskurz, agenda. In Sociologický časopis AV ČR, Praha, roč. 44, 2, 271-295.

Stav implementácie regionálnych projektov ŠF. Centrálny koordinačný orgán. MDVRR SR, Bratislava 2012.

SOCIAL INCLUSION IN OPERATIONAL PROGRAMMES EMPLOYMENT AND SOCIAL INCLUSION AND EDUCATION

Summary

In recent years a serious problem of the society becomes a social exclusion. The solution of marginal group problems is in the interest of not only professionals but also various areas of European social policy. Building a more inclusive EU is considered as part of achieving the strategic objectives such as sustainable economic growth, increase employment and improve social cohesion. The part of program documents - OP E & SI and OP E are priority axis and measures that provide opportunities to solve the problems.

At present, there is the opportunity to obtain funding for projects of Priority axis 2 and 3 under OP E&SI. Objectives of measures are directed at supporting human resources which are threatened by social exclusion and they are outside of the labour market and also to those subjects, which provide jobs for these groups of population. In OP E&SI the support is focused on increasing education level of marginalized groups. The Drawing of financial resources is relatively low (at 25 to 60% in measure, tab. 3 and 4). It is caused by difficult and time consuming administration, lack of financial resources for co-financing.

doc. RNDr. Eva Rajčáková, CSc., RNDr. Angelika Švecová, PhD.

Univerzita Komenského v Bratislave, Prírodovedecká fakulta
Katedra regionálnej geografie, ochrany a plánovania krajiny
Mlynská dolina, 842 15 Bratislava
E – mail: rajcakova@fns.uniba.sk; asvecova@fns.uniba.sk